Қ. ЖҰБАНОВ АТЫНДАҒЫ АҚТӨБЕ ӨҢІРЛІК УНИВЕРСИТЕТІ

ҒЫЛЫМИ КІТАПХАНА

Мұхтар Мағауин – қазақтардың фольклорлық мұрасын зерттеуші

биобиблиографиялық көрсеткіш

Ақтөбе – 2025

МҰХТАР МАҒАУИН (1940-2025)

Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті

Ғылыми кітапхана

Зерттеушілерді қолдау офисі

Мұхтар Мағауин – қазақтардың фольклорлық мұрасын зерттеуші

биобиблиографиялық көрсеткіш

Ақтөбе – 2025

ӘОЖ 821
КБЖ 84(5Қаз)
М 12

М. Мағауиннің 85 жыл толуына орай биобиблиографиялық көрсеткіш / бас. жауапты Жумабаев Қ.С., құраст.: Шадманова Г.Қ. – Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университетінің ғылыми кітапханасы. 2025. – 20бет.

АЛҒЫ СӨЗ

Ұсынылып отырған биобиблиографиялық көрсеткіш Қазақ прозасында өзіндік орны бар, белгілі жазушы Мұхтар Мағауиннің туғанына 85 жыл толуына арналып шығарылған. Көрсеткішке жазушының өмірбаяны, қоғамдық қызметі, еңбектері, т.б. туралы мәліметтер жүйесі енгізілген. Мұхтар Мағауин – жазушылықпен қатар, әдебиет тарихын зерттеумен де айналысқан көрнекті тұлға. Оның көркем туындыларының көбінде жазушының ғалымдық бейнесі, ғылым саласының қайшылықты сәттері, зерттеу жұмысын жүргізудегі шығармашылық әрекеттері, тарихтағы атақты хан, билер – басқарушылардың қайраткерлік-басшылық істері, бірнеше уақыт бойы көпшілікке белгісіз болып келген қатпарлы тарих беттері архив деректерімен, ең бастысы, ұлтқа, тарихқа деген жанашырлық сезіммен баяндалған. Ресей империясы, кейіннен Кеңестік уақытта отарланып, теріс бұрмаланған, қате түсіндірілген, цензураға ұшыраған қазақтың әдеби, тарихи мұрасын қайта қалпына келтіруде өзіне үлкен жауапкершілік жүктеген М. Мағауин прозалық туындыларында жоғалған ескі тарихты қайта тірілтіруге күш салды.

Көрсеткіштегі мәлімет хронологиялық тәртіппенорналасқан, ал әр жыл көлемінде – алфавит бойынша берілген.

Библиографиялық көрсеткіш университет студенттеріне, магистранттарға, аспирантар мен оқытушыларға арналған.

МҰХТАР МАҒАУИННІҢ ӨМІРІ МЕН ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫ

Мұхтар Мұқанұлы Мағауин 1940 жылы 2 ақпанда Семей облысының Шұбартау ауданында туған. 1962 жылы Қазақ мемлекеттік университетінің филология факультетін, 1965 жылы аспирантурасын бітірген. Еңбек жолы 1965 жылдан басталады. «Қазақ әдебиеті» газетінде бөлім меңгерушісі, 1967 – 71 жж. «Жазушы» баспасында бас редактордың орынбасары, Қазақ КСР Ғылым академиясының М.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтында аға ғылыми қызметкер болып, сонымен қатар Мәскеуде М.Горький атындағы Әдебиет институтында қазақ фольклоры мен қазақ әдебиеті тарихы бойынша арнайы лекциялық курстар жүргізді. 1983 – 84 жж. еркін шығармашылық жұмыста, 1984 – 86 жж. «Жазушы» баспасының бас редакторы, 1987 жылы еркін шығармашылық жұмыс- та, 1988 – 2006 жж. «Жұлдыз» журналының бас редакторы болды.

Жазушы, әдебиет зерттеушісі, әрі тарихшы Мұхтар Мағауиннің қаламгерлік қызметі жиырма жасынан басталады. Алғашқы әңгімелерінен-ақ үлкен көркемдік биікке жетеді. Алайда, көп ұзамай, жиырма бес жасында әдебиет тарихшысы ретінде атаққа шығады: Мұхтар

Мағауин Қазақ Ордасы – XV-XVIII ғасырларда жасаған, бұл кезде мүлде дерлік ұмытылған ескілікті қазақ поэзиясын қайыра ашып, ресми әдебиет тарихына енгізген еді. Бұдан соңғы кезеңде ғылымнан қол үзбесе де, көркем прозаға біржола бет қойыпты. Көптеген әңгіме, хикаяттар, тың тақырып, өзгеше құрылымды романдар жазады. Бұл шығармаларда қазақ халқының өткеннен бүгінге дейінгі өмірі мен тарихындағы елеулі кезеңдер қамтылған. Шығармашылық ғұмырының соңына қарай Мұхтар Мағауин ежелгі тарихқа таза ғылыми тұрғыда қайтып оралып, төрт томдық «Шыңғыс хан және оның заманы» атты түбегейлі зерттеу еңбек жазып, жарияға жеткізеді, ізінше «Алтын Орда» танымдық тауарих кітабын тәмамдайды. Өмірінің соңғы жылында жазушы жас кезінде ден қойған Орхұн мұрасын көне түрік тілінен қазіргі қазақ түрік тіліне қотару ісін аяқтайды. Мұхтар Мағауиннің алпыс бес жылдық шығармашылық қызметі – жазушылық, ғылыми зерттеу, тарих және әдеби сын, көсемсөз тарабында жазған еңбектері толық жиырма жеті томды құрайды.

Баспасөз бетінде алғаш рет 1959 жылы көрінді. 60-жылдары негізінен әдебиет зерттеушісі ретінде танылды. Бұдан соңғы кезеңде көркем прозаға көбірек ден қойды. Шығармалары орыс тіліне аударылған, шетел тілдерінде басылған. Филология ғылымының кандидаты (1967). Қазақстан Жазушылар

одағы Басқармасының хатшысы. «Аласапыран» тарихи роман-дилогиясы үшін Қазақ КСР-інің Абай атындағы мемлекеттік сыйлығы берілді. Қазақстанның Халық жазушысы (1984). Түркияның халықаралық «Түрік дүниесіне қызмет» сыйлығының иегері (1997). «Тарлан» сыйлығының лауреаты (2002). Қазақстанның Құрметті жазушысы (2019).

Шығармалары: Қобыз сарыны. XV–XVIII ғасырларда жасаған қазақ ақын, жыраулары. Монография. А., «Жазушы», 1969; Көк мұнар. Роман. А., «Жазушы», 1972; Бір атаның балалары. Повестер мен әңгімелер. А., «Жалын», 1974; Көк кептер. Повестер мен әңгімелер. А., «Жазушы», 1979; Аласапыран. Тарихи роман. Бірінші кітап. А., «Жалын», 1983; Шоқан Шері. «Известия», 1993; Ғасырлар бедері. «Ер Дәулет», 1994; Мен. Роман-дилогия. «Гауһар», 1998. Тасқа басылған қолжазбалар. «Қағанат», 1999; Шыңғыс ханның шарапаты.»Ильдан», 2003; Көк мұнар. Роман. Рига. «Лиесма», 1981 (латыш тілінде); Гибель борзого. Повести и рассказы. М., «Советский писатель», 1978; М., «Русская речь», 2003; Поэты Казахстана. М., «Советский писатель», 1978; Змеиное лето. Повесть. М., «Советский писатель», 1984; Голубое марево. Роман, повести, рассказы. М., «Известия», 1985; Вешние снега. Роман-дилогия. М., «Советский писатель», 1990; Кобыз «колье». А., «Мектеп», 2003. Он үш томдық шығармалар жинағы. «Қанағат», 2002; Шыңғыс ханның шарапаты. А., 2003; Қобыз. «Колье». А., 2003;

2006 жылдың желтоқсанында елден біржола кетіп, Чех республикасында қоныстанды.

2007 - «Жармақ» романы.

2007-2008 - «Әрқилы әңгімелер», «Талайсыз әңгімелер» топтамалары.

2008, қараша - 2015, қараша - «Шыңғыс хан және оның заманы», тарихи деректі тетралогия.

2015, шілде - Америкаға түпкілікті қоныс аудару. Мэриленд штаты, әуелде Вашингтонға іргелес Роквилл кенті,

2017 жылдың соңынан бастап осы төңіректегі Силвер Сприң кенті.

2016-2017 - «Естеліктер кітабы»: «Ілияс аға Есенберлин», «Әбіш екеуіміз», және басқа жазбалар

2018 - «Естеліктер кітабының» жаңа тараулары.

2019 - Шығармаларының жиырма бес томдық «Толық жинағын» баспаға әзірлеу.

2025 жылғы 9 қаңтарда (Қазақстан уақыты бойынша 10 қаңтарда) Мағауин Америка Құрама Штаттарының Мэриленд штатындағы үйінде қайтыс болды.

МҰХТАР МАҒАУИННІҢ ЕҢБЕКТЕРІНІҢ ХРОНОЛОГИЯЛЫҚ КӨРСЕТКІШІ

1968

1. Моэм С. Ел шетінде: әңгімелер / Орыс тіілнен аударған М.Мағауин. - Алматы: Жазушы, 1968. - 180 бет.

1972

2. Мағауин М. Көк мұнар: роман / М. Мағауин. - [б. м.]: Жазушы, 1972. - 197 бет.

1974

3. Мағауин М. Бір атаның балалары: Повестер,әңгмелер / М. Мағауин. - Алматы: Жазушы, 1974. - 240 бет.

1976

4. Уақыт және қаламгер: 4 кітап: Әдеби сын. - Алматы: Жазушы, 1976. - 296 бет.

1978

5. Поэты Казахстана : поэзия / Сост. Магауин М. - Л.: Советский писатель, 1978. - 6-7 с.

1979

6. Мағауин М. Көк кептер: повестер мен әңгімелер / М. Мағауин. - [б. м.]: Жалын, 1979. - 296 бет.

1981

7. Мағауин М. Аласапыран: Тарихи роман / М. Мағауин. - [б. м.]: Жалын, 1981. - 384 б.

1983

8. Мағауин М. Аласапыран: Тарихи дилогия. Кн.2 / М. Мағауин. - Алматы: Жалын , 1983. - 456 б.

1984

9. Бес Ғасыр Жырлайды: XV - XX ғасырдың бас кезіне дейінгі қазақ ақын - жырауларының шығармалары : үш томдық: Том 1 / сост. М. Мағауин. - Алматы: Жазушы , 1984. - 256 бет.

1985

10. Бес ғасыр жырлайды: XV - XX ғасырдың бас кезіне дейінгі қазақ ақын - жырауларының шығармалары: к изучению дисциплины. Үш томдық Т.3 / Құраст. М. Байділдаев, М. Мағауин. - Алматы: Жазушы , 1985. - 352 бет.
11. Магауин М. Смутное время: ист. роман - дилогия

Пер. с каз. / М. Магауин. - Алма-Ата: Жалын , 1985.

1986

12. Мағауин М. Ақын мерейі / М. Мағауин // Жұлдыз. - 1986. - №5-. 179-183 б.
13. Магауин М. Лирическое отступление: повести / М. Магауин. - Алматы: Жазушы, 1986. - 544 б.

1988

14. Құдайбердіұлы Ш. Жолсыз жаза: өлеңдер мен поэмалар / Құраст. Мағауин М. - Алматы: Жалын, 1988. - 256 бет.
15. Мағауин М. Аласапыран / М. Магауин. - [б. м.]: Жазушы, 1988. - 414 бет.
16. Мағауин М. Аласапыран: Тарихи роман / М. Мағауин. - Алматы: Жазушы, 1988. - 832 бет.
17. Шәкәрім К. Өлендер мен поэмалар: поэзия / Қ. Шәкәрім; Құраст.: М.Магауин. - Алматы: Жалын, 1988. - 256 бет.

1989

18. Бес ғасыр жырлайды: XV ғасырдан XX ғасырдың бас кезіне дейігі қазақ ақын-жырауларының шығармалары. Екі томдық. 1-ші том / Қураст.: М. Мағауин. - Алматы. : Жазушы, 1989. - 384 бет.
19. Бес ғасыр жырлайды.15ғасырдан 20 ғасырдын бас

кезіне дейінгі казак ақын-жыраулардың шығармалары 2-том: поэзия / Құраст. М.Байділдаев, М.Мағауин . - Алматы: Жазушы, 1989. - 496 бет.

20. Магауин М. Вешние снега: художественная лит-ра / М. Магауин. - М.: Советский писатель, 1989. - 670 с.

1990

21. Мағауин М. Екі томдық таңдамалы шығармалар: Т. 1: Әңгімелер, роман / М. Мағауин. - Алматы: Жазушы, 1990. - 448 бет.
22. Мағауин М. Екі томдық тандамалы шығармалар: 1 т.:әңгімелер , роман / М. Магауин. - [б. м.]: Жазушы, 1990. - 444 б.
23. Мағауин М. Екі томдық тандамалы шығармалар: екінші том: Хикаяттар / М. Мағауин. - [б. м.]: Жазушы, 1990. - 448 бет.: суретті.
24. Магауин М. Вешние снега : дилогия / М. Магауин; пер. с каз. . - М.: Советский писатель, 1990. - 672 с.

1991

25. Мағауин М. Ғасырлар бедері / М. Магауин. - [б. м.]: Жазушы, 1991. - 432 бет.
26. Ай, заман-ай, заман-ай...(Бес ғасыр жырлайды): 2 томдық. / құраст. М. Мағауин. - Алматы: РББ, 1991. - 496 бет.

1992

27. Мағауин М. Қазақ хандығы дәуіріндегі әдебиет: оқу құралы / М. Мағауин. - [б. м.]: Ана тілі, 1992. - 176 бет.

1993

28. Мағауин М. Шакан Шері және басқа шығармалар: 1983-1991 жыл / М. Мағауин. - Алматы: Жазушы, 1993. - 448 бет.

1994

29. Мағауин М. Қазақ тарихының әліппесі: Деректі толғам / М. Мағауин. - [б. м.]: Ер-Дәулет, 1994. - 238 бет.
30. Мағауин М. Өмір жыры: Әңгімелер,хикаят,роман / М. Мағауин. - Алматы: Өнер, 1994. - 256 бет.

1997

31. Магауин М. Азбука казахской истории. Документальная повествование: научно-популярная книга / М. Магауин. - Алматы: Казакстан, 1997. - 224 с.

1998

32. Қазақ хандығы дәуіріндегі әдебиет: хрестоматия. 4

кітап / Құраст.: М. Мағауин. - Алматы: Ана тілі, 1998. - 176 бет.

2003

33. Ергөбек К. Арыстар мен ағыстар: (Қазақ қарасөзі жайында) / К. Ергөбек. - Астана: Таным, 2003. - 360 бет.

2004

34. Мағауин М. Тазының өлімі және одағай әңгімелер: Хикаят, әңгімелер / М. Мағауин. - Алматы: Атамұра, 2004. - 256 бет.

2005

35. Мағауин М. Шақан шері: Роман, хикаят, әңгімелер / М. Мағауин. - [б. м.]: Атамұра, 2005. - 288 с.

2006

36. Мағауин М. Қобыз сарыны. XV - XVIII ғасырларда жасаған қазақ акын, жыраулары: Монография / М. Мағауин. - [б. м.]: Атамұра, 2006. - 264 бет.
37. Бельгер Г. Плетенье чепуха: художественная лит-ра / Г. Бельгер. - Алматы: Галым, 2006. - 152 с.

2007

38. Мағауин М. Қобыз сарыны. XҮ- XҮIII ғасырларда жасаған қазақ ақын-жыраулары / М. Мағауин. - 5-ші басылуы, онделіп. - [б. м.]: Мектеп, 2007. - 192 бет.
39. Мағауин М. Шығармалар жинағы: әңгімелер / М. Мағауин. - Алматы: Жазушы, 2007. - 320 бет.
40. Магауин М. Кобыз и копье: повествование о казахских акынах и жырау XV-XVIII веков / М. Магауин. - Алматы: Мектеп, 2007. - 176 с.

2008

41. Мәуленов А. Қазіргі прозадағы мифтік-аңыздық қолданыс: монография / А. Мәуленов . - Алматы: Қазығұрт, 2008. - 184 бет.

2009

42. Мағауин М. Аласапыран: тарихи роман. Екінші кітап / М. Мағауин; Жобанын жетекшісі: Р.Нұрғали. - Алматы: Жазушы, 2009. - 416 бет.

2010

43. Назарова О. Казахская литература: учебник-хрестоматия. Часть 2 / О. Назарова, В. Литвиненко. - Астана: Фолиант, 2010. - 580 с.

2011

44. Асанұлы Ж. Мұхтар Мағауин әңгімелерінің поэтикасы туралы / Ж. Асанұлы. // Ақтөбе мемлекеттік педагогикалық институты магистранттарының Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 20 жылдығына арналған ғылыми конференция материалдарының жинағы. - 2011. - С. 14-18 бет
45. Әлдібек Г. Мұхтар Мағауиннің балаларға арналған әңгімелерінің өзектілігі / Г. Әлдібек. - Текст : непосредственный // Ақтөбе мемлекттік педагогикалық институтының хабаршысы - Вестник Актюбинского государственного педагогического института . - 2011. - Ст. №1. - 106-109 бет.
46. Хаггард Г. Сүлеймен патшаның кеніші: роман. Орыс тілінен аударған: М.Мағауин.- Астана: Аударма, 2011. - 312 бет.

2012

47. Асанов Ж. А. Мұхтар Мағауиннің Қара қағаз келген Салық ағам әңгімесінің көркемдік құпиясы / Ж. А. Асанов, М. Б. Әбдікова. // Ақтөбе мемлекеттік педагогикалық институтының хабаршысы - Вестник Актюбинского государственного педагогического института. - 2012. - №4. 93-96 бет.

2014

48. Тәңірбергенова Г. К.   М. Мағауин әңгімелеріндегі отарлық езгі көріністері / Г. К. Тәңірбергенова // Көптілділік және мәдениеттер үнқатысымы халықаралық ғылыми-теориялық конференция материалдарының жинағы. 25 сәуір 2014 жыл. - Сборник материалов международной научно-теоретической конференции "Полиязычие и диалог культур". 25 апреля 2014 года. - 2014. - 317-319 б.

2016

49. Мағауин М. Ұмытылмас ұлы мұра. / М. Мағауин // Жұлдыз журналы. - 2016. - Ст. 5. - С. 3-31

2019

50. Тоқсамбаева А. О. М.Мағауиннің хикаяттарындағы ұлттық характер: монография / А. О. Тоқсамбаева. - Алматы: CyberSmith, 2019. - 224 бет.

2020

51. Мағауин М. Көк мұнар: Роман / М. Мағауин. - Алматы: Атамұра , 2020. - 256 бет.

МАЗМҰНЫ

Алғы сөз 5

Мұхтар Мағауиннің өмірі мен шығармашылығы. 7

Мұхтар Мұқанұлы Мағауиннің еңбектерінің хронологиялық көрсеткіші. 11